

Oponentský posudek k diplomové práci Jakuba Drápala s názvem „Přiměřenost trestání s ohledem na majetkové poměry pachatele“

Obecně

Práce se zabývá, jak je ostatně patrné z jejího názvu, přiměřeností finančního postihu pachatele za jím páchané delikty, a to zejména v oblasti veřejného práva (soukromé právo není vynecháno). Autor se snaží zodpovědět otázku, zda peněžité sankce má být přiměřená majetku pachatele a zda tento princip má být obecně platný, či zda má být vyhrazen jen některým odvětvím.

Formální náležitosti práce

Z hlediska požadavků kladených na formu kvalifikační práce nemám žádné připomínky. Autor téma práce dobře rozvrhl, přičemž ji rozdělil do dvou větších částí. První část je obecná a spíše teoretická (kapitoly 1 až 8). Druhá část je praktická, týká se analýzy ukládání peněžitých trestů na základě rozsáhlého výzkumu prováděného na některých soudech v České republice.

Pokud jde o další formální kritéria, jako je jazykové vyjadřování, práce s literaturou (poznámkový aparát) atd., i v těchto ohledech lze autora pochválit.

Obsah práce

Autor své pojednání začíná úvahou o rovnosti v právu, která pro něj představuje výchozí bod pro obhajobu principu proporcionality ukládání peněžitých trestů ve vztahu k majetku. Následuje popis přístupu z pohledu ekonomické analýzy práva, a to úvaha nad mírou „užitku“, kterou přináší výše peněžitých sankcí ukládaných chudým nebo bohatým. Další kapitoly práce se již věnují problematice výše sankcí na základě analýzy judikatury vrcholných soudů (Ústavní soud, Nejvyšší soud, Nejvyšší správní soud). Autor v podstatě vybírá judikáty relevantní tématu. Zejména se věnuje otázce tzv. likvidačních pokut, použití kritéria majetkových poměrů pachatele deliktu v případech, kdy toto kritérium zákon nepředepisuje apod. Závěr první části práci pak končí komparací s evropským (unijním) právem a judikaturou Evropského soudu pro lidská práva.

Druhá část práce je věnována empirickému zkoumání způsobu rozhodování soudců při ukládání peněžitých sankcí. Autor analyzoval rozhodovací činnost několika nižších soudů a získaná data podrobil kvantitativnímu srovnání. V práci jsou také zmíněny rozhovory autora s některými soudci, které poměrně zajímavě demonstrují určitou roztržičnost představ o fungování systému peněžitých sankcí.

V kritickém závěru autor dospívá k tomu, že ukládání peněžitých sankcí nefunguje v souladu se zákonem (ve vztahu k trestnímu zákoníku) a navrhuje několik opatření ke zlepšení.

Hodnocení práce po obsahové stránce

Od oponenta se očekává kritický přístup k obsahu práce. Z mého pohledu lze práci jen málo vytknout co do správnosti postupu autora (zvolené metodologii) i co do závěrů, které činí. Autor v zásadě vychází z premisy, že majetkové poměry pachatele jsou v souvislosti s ukládáním sankcí peněžité povahy relevantním kritériem. Tento předpoklad nelze

zpochybnit už jen proto, že mnohé právní předpisy takové kritérium výslovně zmiňují jako relevantní. Autor vychází z toho, že kritérium přiměřenosti sankce majetkovým poměrům pachatele má základ v principu rovnosti (str. 23). V podstatě jde o otázku účinků sankce, které by měli delikventi v různém postavení cítit stejnou měrou, což vyvolává potřebu zohlednit majetkové poměry delikventa, protože sankci uloženou (v absolutních číslech) v určité výši pocítí jinak člověk bohatý a jinak člověk chudý. Jde ovšem nejen o potřebu trestat, ale též odradit od protiprávního jednání. Nízká peněžité sankce dopadající na bohatého jej od protiprávního jednání neodradí.

Pokud v práci něco postrádám, pak je to obecnější úvaha nad přiměřeností trestání jako takového (tj. otázka ukládání jakýchkoliv sankcí, nikoliv pouze sankcí majetkové povahy). Samozřejmě tento aspekt přesahuje téma práce, nicméně ve vztahu k obsahu práce se klade následující otázka, a to zda sankce (za nejrůznější delikty) jsou v obecné rovině správně nastaveny. Z praxe je známo, že v některých případech jsou totiž sankce zcela neadekvátně nastaveny mezi jednotlivými odvětvími. (Příkladem může být, pokud se nemýlím, stále použitelný případ dopravní nehody spojené se zraněním. Podle přestupkového zákona je v takovém případě ukládána pokuta minimálně 25.000,- Kč a zákaz řízení na jeden rok (s možností žádat po 6 měsících o podmíněčné upuštění od výkonu zbytku trestu zákazu činnosti). Pokud je však zranění větší intenzity (posuzováno primárně délkou léčení), věc je hodnocena jako přečin, za který soudy standardně – nejsou-li následky vážné – podmíněně trestní stíhání zastavují, aniž by ukládaly zákaz řízení. Trestněprávní postih je tedy mírnější než postih správní.)

V té souvislosti proto vznikají minimálně dvě otázky. První se týká případné spodní hranice sankce (o tom autor pojednává v souvislosti s „likvidačními“ účinky pokut), protože není úplně jednoznačné, zda by se zákonodárce neměl vyhýbat potencionálně likvidačním účinkům sankcí tím, že vůbec nestanoví jejich dolní hranice. Druhá otázka se týká značného rozpětí mezi horní a dolní hranicí jakékoliv sankce, která vytváří široký prostor pro uvážení při určení výše konkrétní sankce. Vzniká tudíž otázka nejen předvídatelnosti důsledků protiprávního jednání, ale i otázka případné libovůle při rozhodování, která se vymyká racionálnímu přezkoumání. Nepřímo s tím souvisí i otázka opačná, a to otázka horní hranice sankce. Vyjdeme-li z předpokladu o nezbytnosti odstupňovat sankce dle majetkových poměrů, pak je zřejmé, že horní hranice sankce vede v některých případech k závěru o neefektivnosti sankce, protože sankce uložené bohatému jednotlivci by i v maximální výši se jej vůbec nemusí dotknout. Je ovšem samozřejmé, že určitá horní hranice sankcí právě z hlediska právní jistoty musí být zakotvena, ovšem horní i spodní sazba sankce může být pohyblivá, tj. závislá na majetku delikventa.

Autorovi práce navrhuji, aby se na nad těmito otázkami zamyslel a při obhajobě je zodpověděl.

Závěr

Práci k obhajobě doporučuji a navrhuji předběžné hodnocení známkou výborně.

V Praze dne 19. května 2015

Jan Tryzna

Oponentský posudek k diplomové práci Jakuba Drápala s názvem „Přiměřenost trestání s ohledem na majetkové poměry pachatele“

Obecně

Práce se zabývá, jak je ostatně patrné z jejího názvu, přiměřeností finančního postihu pachatele za jím páchané delikty, a to zejména v oblasti veřejného práva (soukromé právo není vynecháno). Autor se snaží zodpovědět otázku, zda peněžité sankce má být přiměřená majetku pachatele a zda tento princip má být obecně platný, či zda má být vyhrazen jen některým odvětvím.

Formální náležitosti práce

Z hlediska požadavků kladených na formu kvalifikační práce nemám žádné připomínky. Autor téma práce dobře rozvrhl, přičemž ji rozdělil do dvou větších částí. První část je obecná a spíše teoretická (kapitoly 1 až 8). Druhá část je praktická, týká se analýzy ukládání peněžitých trestů na základě rozsáhlého výzkumu prováděného na některých soudech v České republice.

Pokud jde o další formální kritéria, jako je jazykové vyjadřování, práce s literaturou (poznámkový aparát) atd., i v těchto ohledech lze autora pochválit.

Obsah práce

Autor své pojednání začíná úvahou o rovnosti v právu, která pro něj představuje výchozí bod pro obhajobu principu proporcionality ukládání peněžitých trestů ve vztahu k majetku. Následuje popis přístupu z pohledu ekonomické analýzy práva, a to úvaha nad mírou „užitku“, kterou přináší výše peněžitých sankcí ukládaných chudým nebo bohatým. Další kapitoly práce se již věnují problematice výše sankcí na základě analýzy judikatury vrcholných soudů (Ústavní soud, Nejvyšší soud, Nejvyšší správní soud). Autor v podstatě vybírá judikáty relevantní tématu. Zejména se věnuje otázce tzv. likvidačních pokut, použití kritéria majetkových poměrů pachatele deliktu v případech, kdy toto kritérium zákon nepředepisuje apod. Závěr první části práci pak končí komparací s evropským (unijním) právem a judikaturou Evropského soudu pro lidská práva.

Druhá část práce je věnována empirickému zkoumání způsobu rozhodování soudců při ukládání peněžitých sankcí. Autor analyzoval rozhodovací činnost několika nižších soudů a získaná data podrobil kvantitativnímu srovnání. V práci jsou také zmíněny rozhovory autora s některými soudci, které poměrně zajímavě demonstrují určitou roztržičnost představ o fungování systému peněžitých sankcí.

V kritickém závěru autor dospívá k tomu, že ukládání peněžitých sankcí nefunguje v souladu se zákonem (ve vztahu k trestnímu zákoníku) a navrhuje několik opatření ke zlepšení.

Hodnocení práce po obsahové stránce

Od oponenta se očekává kritický přístup k obsahu práce. Z mého pohledu lze práci jen málo vytknout co do správnosti postupu autora (zvolené metodologii) i co do závěrů, které činí. Autor v zásadě vychází z premisy, že majetkové poměry pachatele jsou v souvislosti s ukládáním sankcí peněžité povahy relevantním kritériem. Tento předpoklad nelze

zpochybnit už jen proto, že mnohé právní předpisy takové kritérium výslovně zmiňují jako relevantní. Autor vychází z toho, že kritérium přiměřenosti sankce majetkovým poměrům pachatele má základ v principu rovnosti (str. 23). V podstatě jde o otázku účinků sankce, které by měli delikventi v různém postavení cítit stejnou měrou, což vyvolává potřebu zohlednit majetkové poměry delikventa, protože sankci uloženou (v absolutních číslech) v určité výši pocítí jinak člověk bohatý a jinak člověk chudý. Jde ovšem nejen o potřebu trestat, ale též odradit od protiprávního jednání. Nízká peněžité sankce dopadající na bohatého jej od protiprávního jednání neodradí.

Pokud v práci něco postrádám, pak je to obecnější úvaha nad přiměřeností trestání jako takového (tj. otázka ukládání jakýchkoliv sankcí, nikoliv pouze sankcí majetkové povahy). Samozřejmě tento aspekt přesahuje téma práce, nicméně ve vztahu k obsahu práce se klade následující otázka, a to zda sankce (za nejrůznější delikty) jsou v obecné rovině správně nastaveny. Z praxe je známo, že v některých případech jsou totiž sankce zcela neadekvátně nastaveny mezi jednotlivými odvětvími. (Příkladem může být, pokud se nemýlím, stále použitelný případ dopravní nehody spojené se zraněním. Podle přestupkového zákona je v takovém případě ukládána pokuta minimálně 25.000,- Kč a zákaz řízení na jeden rok (s možností žádat po 6 měsících o podmíněčné upuštění od výkonu zbytku trestu zákazu činnosti). Pokud je však zranění větší intenzity (posuzováno primárně délkou léčení), věc je hodnocena jako přečin, za který soudy standardně – nejsou-li následky vážné – podmíněně trestní stíhání zastavují, aniž by ukládaly zákaz řízení. Trestněprávní postih je tedy mírnější než postih správní.)

V té souvislosti proto vznikají minimálně dvě otázky. První se týká případné spodní hranice sankce (o tom autor pojednává v souvislosti s „likvidačními“ účinky pokut), protože není úplně jednoznačné, zda by se zákonodárce neměl vyhýbat potencionálně likvidačním účinkům sankcí tím, že vůbec nestanoví jejich dolní hranice. Druhá otázka se týká značného rozpětí mezi horní a dolní hranicí jakékoliv sankce, která vytváří široký prostor pro uvážení při určení výše konkrétní sankce. Vzniká tudíž otázka nejen předvídatelnosti důsledků protiprávního jednání, ale i otázka případné libovůle při rozhodování, která se vymyká racionálnímu přezkoumání. Nepřímo s tím souvisí i otázka opačná, a to otázka horní hranice sankce. Vyjdeme-li z předpokladu o nezbytnosti odstupňovat sankce dle majetkových poměrů, pak je zřejmé, že horní hranice sankce vede v některých případech k závěru o neefektivnosti sankce, protože sankce uložené bohatému jednotlivci byť i v maximální výši se jej vůbec nemusí dotknout. Je ovšem samozřejmé, že určitá horní hranice sankcí právě z hlediska právní jistoty musí být zakotvena, ovšem horní i spodní sazba sankce může být pohyblivá, tj. závislá na majetku delikventa.

Autorovi práce navrhuji, aby se na nad těmito otázkami zamyslel a při obhajobě je zodpověděl.

Závěr

Práci k obhajobě doporučuji a navrhuji předběžné hodnocení známkou výborně.

V Praze dne 19. května 2015

Jan Tryzna

Oponentský posudek k diplomové práci Jakuba Drápala s názvem „Přiměřenost trestání s ohledem na majetkové poměry pachatele“

Obecně

Práce se zabývá, jak je ostatně patrné z jejího názvu, přiměřeností finančního postihu pachatele za jím páchané delikty, a to zejména v oblasti veřejného práva (soukromé právo není vynecháno). Autor se snaží zodpovědět otázku, zda peněžité sankce má být přiměřená majetku pachatele a zda tento princip má být obecně platný, či zda má být vyhrazen jen některým odvětvím.

Formální náležitosti práce

Z hlediska požadavků kladených na formu kvalifikační práce nemám žádné připomínky. Autor téma práce dobře rozvrhl, přičemž ji rozdělil do dvou větších částí. První část je obecná a spíše teoretická (kapitoly 1 až 8). Druhá část je praktická, týká se analýzy ukládání peněžitých trestů na základě rozsáhlého výzkumu prováděného na některých soudech v České republice.

Pokud jde o další formální kritéria, jako je jazykové vyjadřování, práce s literaturou (poznámkový aparát) atd., i v těchto ohledech lze autora pochválit.

Obsah práce

Autor své pojednání začíná úvahou o rovnosti v právu, která pro něj představuje výchozí bod pro obhajobu principu proporcionality ukládání peněžitých trestů ve vztahu k majetku. Následuje popis přístupu z pohledu ekonomické analýzy práva, a to úvaha nad mírou „užitku“, kterou přináší výše peněžitých sankcí ukládaných chudým nebo bohatým. Další kapitoly práce se již věnují problematice výše sankcí na základě analýzy judikatury vrcholných soudů (Ústavní soud, Nejvyšší soud, Nejvyšší správní soud). Autor v podstatě vybírá judikáty relevantní tématu. Zejména se věnuje otázce tzv. likvidačních pokut, použití kritéria majetkových poměrů pachatele deliktu v případech, kdy toto kritérium zákon nepředepisuje apod. Závěr první části práci pak končí komparací s evropským (unijním) právem a judikaturou Evropského soudu pro lidská práva.

Druhá část práce je věnována empirickému zkoumání způsobu rozhodování soudců při ukládání peněžitých sankcí. Autor analyzoval rozhodovací činnost několika nižších soudů a získaná data podrobil kvantitativnímu srovnání. V práci jsou také zmíněny rozhovory autora s některými soudci, které poměrně zajímavě demonstrují určitou roztržičnost představ o fungování systému peněžitých sankcí.

V kritickém závěru autor dospívá k tomu, že ukládání peněžitých sankcí nefunguje v souladu se zákonem (ve vztahu k trestnímu zákoníku) a navrhuje několik opatření ke zlepšení.

Hodnocení práce po obsahové stránce

Od oponenta se očekává kritický přístup k obsahu práce. Z mého pohledu lze práci jen málo vytknout co do správnosti postupu autora (zvolené metodologii) i co do závěrů, které činí. Autor v zásadě vychází z premisy, že majetkové poměry pachatele jsou v souvislosti s ukládáním sankcí peněžité povahy relevantním kritériem. Tento předpoklad nelze

zpochybnit už jen proto, že mnohé právní předpisy takové kritérium výslovně zmiňují jako relevantní. Autor vychází z toho, že kritérium přiměřenosti sankce majetkovým poměrům pachatele má základ v principu rovnosti (str. 23). V podstatě jde o otázku účinků sankce, které by měli delikventi v různém postavení cítit stejnou měrou, což vyvolává potřebu zohlednit majetkové poměry delikventa, protože sankci uloženou (v absolutních číslech) v určité výši pocítí jinak člověk bohatý a jinak člověk chudý. Jde ovšem nejen o potřebu trestat, ale též odradit od protiprávního jednání. Nízká peněžité sankce dopadající na bohatého jej od protiprávního jednání neodradí.

Pokud v práci něco postrádám, pak je to obecnější úvaha nad přiměřeností trestání jako takového (tj. otázka ukládání jakýchkoliv sankcí, nikoliv pouze sankcí majetkové povahy). Samozřejmě tento aspekt přesahuje téma práce, nicméně ve vztahu k obsahu práce se klade následující otázka, a to zda sankce (za nejrůznější delikty) jsou v obecné rovině správně nastaveny. Z praxe je známo, že v některých případech jsou totiž sankce zcela neadekvátně nastaveny mezi jednotlivými odvětvími. (Příkladem může být, pokud se nemýlím, stále použitelný případ dopravní nehody spojené se zraněním. Podle přestupkového zákona je v takovém případě ukládána pokuta minimálně 25.000,- Kč a zákaz řízení na jeden rok (s možností žádat po 6 měsících o podmíněčné upuštění od výkonu zbytku trestu zákazu činnosti). Pokud je však zranění větší intenzity (posuzováno primárně délkou léčení), věc je hodnocena jako přečin, za který soudy standardně – nejsou-li následky vážné – podmíněně trestní stíhání zastavují, aniž by ukládaly zákaz řízení. Trestněprávní postih je tedy mírnější než postih správní.)

V té souvislosti proto vznikají minimálně dvě otázky. První se týká případné spodní hranice sankce (o tom autor pojednává v souvislosti s „likvidačními“ účinky pokut), protože není úplně jednoznačné, zda by se zákonodárce neměl vyhýbat potencionálně likvidačním účinkům sankcí tím, že vůbec nestanoví jejich dolní hranice. Druhá otázka se týká značného rozpětí mezi horní a dolní hranicí jakékoliv sankce, která vytváří široký prostor pro uvážení při určení výše konkrétní sankce. Vzniká tudíž otázka nejen předvídatelnosti důsledků protiprávního jednání, ale i otázka případné libovůle při rozhodování, která se vymyká racionálnímu přezkoumání. Nepřímo s tím souvisí i otázka opačná, a to otázka horní hranice sankce. Vyjdeme-li z předpokladu o nezbytnosti odstupňovat sankce dle majetkových poměrů, pak je zřejmé, že horní hranice sankce vede v některých případech k závěru o neefektivnosti sankce, protože sankce uložené bohatému jednotlivci byť i v maximální výši se jej vůbec nemusí dotknout. Je ovšem samozřejmé, že určitá horní hranice sankcí právě z hlediska právní jistoty musí být zakotvena, ovšem horní i spodní sazba sankce může být pohyblivá, tj. závislá na majetku delikventa.

Autorovi práce navrhuji, aby se na nad těmito otázkami zamyslel a při obhajobě je zodpověděl.

Závěr

Práci k obhajobě doporučuji a navrhuji předběžné hodnocení známkou výborně.

V Praze dne 19. května 2015

Jan Tryzna